

imellem er vi faktisk lidt bitre på publikum, som aldrig giver noget en chance en enkelt aften. Endelig er der mange, som udmærket ved, at den og den film vil interessere dem, men som ikke gider tage bussen eller bilen. Det er ikke et spørgsmål om TV; det er kun en lille del af hele problemet, der snarere er lede og ugidelighed. Der er for meget, som appellerer til opmærksomheden, og man kan ikke klare det hele. Bilen skal holdes, sommerhuset, udenlandsrejser, kort sagt, alle er optaget af noget andet.

Der kan selvfølgelig også være et økonomisk problem. Det koster penge at gå i biografen, og skal den konkurrere med benzin til bilen, ja så kommer den i klemme.

Situationer er altså kort sagt kompliceret. Uden Filminstituttet ville den være håbløs. Nu fungerer vi dog. Men krisen er ikke blot her i Sverige, derimod nærmest global. De store selskaber i USA har vældige problemer, og generelt er en meget foruroligende udvikling i gang. Avantgarde-filmen i USA vinder stadig større terræn – »Easy Rider« m. fl. – og man tjener ganske gode penge på disse billige produktioner. Men sker det, at amerikanerne, hvis produktion alle verdens biografer notorisk lever af i dag, begynder kun at lave den slags film, som vi også laver, ser fremtiden noget sort ud.

– *Har Sandrews en »stald« af instruktører?*

– Både ja og nej. Men vi har det princip, at når vi først har begyndt et samarbejde med en instruktør, så giver vi ham gerne mindst to, helst tre forsøg. Tredje forsøg skal fungere økonomisk, ellers har vi ikke råd til at fortsætte. Det er sket et par gange, at et samarbejde er blevet ophævet fra vores side efter kun en film, men det er ikke vores målsætning, fordi én gang er ingen gang. Det er så svært at lave film og sandsynligheden for, at det mislykkes de første gange urimelig stor. Tredje gang må det bare lykkes, ellers er det bedre, at vedkommende begynder at skrive bøger, det er billigere. En halv million er en forbandet masse penge. Prøv at få en kommunalbestyrelse til at bevillige et sådant beløb – det er et helvede. Men det er meget billigt for en film, blot kan man ikke ræsonnere den vej,

– *Når De nu har haft en del økonomiske fiaskoer, hvad får så egentlig Sandrews til at løbe rundt?*

– Den underholdende side af det produktionsspektrum, som jeg omtalte i begyndelsen. Der er altid nogle film, der bliver succeser, og dem lever vi af. Først var det »Skal vi elske?«, så kom »Kære John«, der blev en kæmpesucces over hele verden – undtagen i de romanske lande – senere kom »Jeg er nysgerrig – gul«, og den lever vi af for tiden sammen med Jarl Kuller »Boghandleren, der holdt op med at bade«, som blev en stor succes her i Sverige i år.

– *Sandrews har foruden filmproduktion også en stor biografkæde. Når De før antydede, at fremtiden vil se sort ud, hvis den amerikanske underholdningsfilm forsvinder, er det så fordi Deres filmproduktion afhænger af indtægterne fra biografene?*

– Det er rigtigt, at hvis produktionssiden går økonomisk dårligt, vil vi kunne hente penge fra biografisiden. Nu er det heldigvis sådan, at filmproduktionen kan løbe rundt selvstændigt. Men det er klart, at havde vi ikke den økonomiske tryghed i biografkæden, måtte vi være endnu forsigtigere i produktionspolitikken.

– *For at vende tilbage til Filminstituttet, ser De nogen konkurrence i, at instituttet selv producerer film?*

– Slet ikke, det er kun godt, at der laves film i Sverige. Og om producenten hedder Filminstituttet eller Europa eller SF, kan være ligegyldigt. For os vil der altid findes konkurrenter og det ville da være forbandet kedeligt, hvis vi var ene.

Jeg kan overhovedet ikke mobilisere nogen skræk i forbindelse med Filminstituttet som producent. Det er kun rart, at vi aflastes i de bekymringer, vi har med at få nye talentfulde instruktører frem. Og når Filminstituttet introducerer en, der er fantastisk god, så kan vi jo håbe, at han kommer til os. Lige som andre er kommet fra de almindelige selskaber.

– *Det er dog bl. a. Deres penge, instituttet producerer for?*

– Kan det ikke være ligegyldigt, om vi laver to film mere, eller om instituttet laver dem? Det er rigtigt, at pengene stammer fra vores biografer og film, men det er alligevel ikke noget argument. Hvad skulle amerikanerne så ikke kunne argumentere for! »Sound of Music« har indspillet ca. 20 millioner kroner her, hvoraf de ikke får en øre, og alligevel var de tilfredse, fordi de ved, at en stor succes simpelt hen stabiliserer den almene filmsituation.

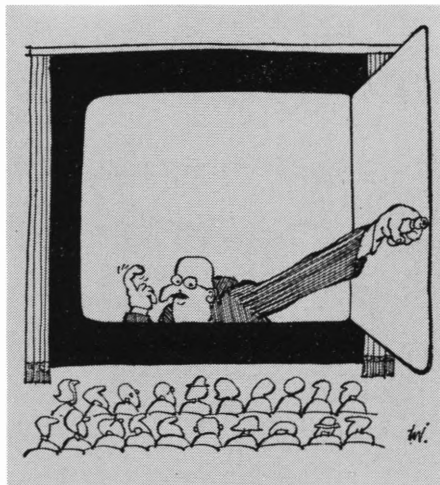
– *Har De indtryk af de øvrige svenske selskabers holdning til dette problem?*

– De er enige med mig, så vidt jeg ved. Der er ikke rigtig den brødnid her.

– *Et sidste spørgsmål: Hvem godtager manuskripter her på Sandrews?*

– Mig.

Ph. L. & Fl. B.

En øget politisk bevidsthed hos filmskaberne har glædeligt nok gjort filmene mere samfundsorienterede og ofte samfundskritiske.

Harry Schein, juni 68.

Den samfundsorienterede filmskole i dag er i færd med at give den svenske biografaffilmens kiss of death ved at påtvinge den fjernsynets sprog.

Harry Schein, marts 69.

HARRY SCHEIN

ET INTERVIEW

– *Den danske filmlov skal revideres i efteråret 1970, mens den svenske filmaftale, der på mange måder svarer til vores lov, blev det i marts 68. Vi er derfor interesseret i at få noget at vide om, hvordan aftalen har fungeret, og hvilke erfaringer man har gjort.*

– Er der nogle specielle punkter?

– *Ja da. For det første, hvilken betydning tillægger De kvalitetsbidragene?*

– En afgørende betydning. Jeg tror stadig, at de er det helt centrale element i filmordningen.

– *Og de højner filmkvaliteten?*

– De stimulerer, eftersom det drejer sig om ret mange penge, ikke mindst i sammenligning med Danmark. I Danmark gives der maksimalt 400.000 d. kr. i præmie, mens vi i en kombination af præmie og tabsudligning kan komme op på over det dobbelte.

– *Har risikoen for ikke at få kvalitetsbidrag også en betydning?*

– Der findes altid en risiko i et økonomisk initiativ. Men den vejes jo altid mod chancen for at tjene penge. Og jeg mener, at man er mere villig til at tage risikoer, hvis chancen for at tjene stiger. Det er helt elementært.

Men det er også rigtigt, at en del mennesker er bekymrede. Netop nu er vi i en brydningstid, selv om den snarere er af æstetisk og politisk art end egentlig økonomisk. Hele kvalitetsbegrebet er jo ved at blive ødelagt, fordi man lader de politiske holdninger konkurrere med den kunstneriske kvalitet. Og skønt det kun er en modesag, har det skabt en vis usikkerhed.

– *Der er dog den forskel på at bygge skibe i Norge og lave film i Sverige, at filmen ikke er en forretning, der i sig selv – uden en eller anden form for støtte – kan betale sig.*

– Det er en urimelig påstand. Det er som at tale om gennemsnitsfamilien, der har to og et halvt barn, men der findes jo ingen, som har to og et halvt barn, og der findes heller ikke nogen gennemsnitsfilm. Jeg kan sige, at filmproduktionen i sin helhed her i Sverige er rentabel med de forskellige støtter. Samtidig kan jeg også oplyse, at ca. 70 % af alle disse film er økonomiske fiaskoer. Hvorfor er der nogen film, som klarer sig fint og uden kvalitetsstøtte? »Fanny Hill«, »Jeg – en kvinde II«, Sjomans »Jeg er nysgerrig gul«, »Elvira Madigan« behøvede ikke kvalitetsbidrag. Vi kan altså ikke tale om gennemsnitsfilmen, for den eksisterer ikke. Det gør derimod en total spænding i filmproduktionen mellem investeret kapital, risikoen og gevinsten. Og i dette perspektiv spiller summen af kvalitetsbidrag en stor rolle: det er som den store del af hele kagen, at de virker stimulerende.

På den anden side er det klart, at hvor vigtige jeg end finder kvalitetspræmierne, så bliver de kun et instrument blandt mange andre. Foruden dette lokkeri, er det vigtigt at øge pluralismen i produktionen. Det har vi mulighed for at gøre via F-fonden, og det betyder simpelt hen en forøgelse af produktionsmulighederne og dermed mulighederne for kvalitet. Specielt med hensyn til kollektivfilmen, som jo er produceret af kunstner-

ne selv. Endelig er der muligheden for at vi selv producerer film.

– *Er det også med til at øge pluralismen?*

– Jovist, men det er selvfølgelig ikke sikkert at vi laver gode film.

– *Betragter De Filminstitutet, når det producerer film, på lige fod med andre producenter?*

– Både ja og nej. For hvis man har et produktionsselskab og forvandler det til to, og de to chefer er énæggede tvillinger, så er det slet ikke sikkert, at man har forøget pluralismen.

Det vil sige, at producenter i princippet skal have samme rettigheder og samme ansvar og måske arbejde på samme tekniske og kommercielle vilkår. Men det er klart, at det er fornuftigt at etablere ulighed mellem de forskellige producenter. Det kan både være kommercielle og er meget ofte personlige uligheder. F. eks. ræsonnerer en gammel og en ung producent gerne forskelligt, de har måske forskellige uddannelsesniveauer og politiske synspunkter, men de kan også arbejde med forskelligt incitament. Og det gør Filminstitutet jo. Den private producent, hans væsentligste drivkraft til at lave film er at tjene penge, det er en virksomheds »raison d'être«. For instituttets vedkommende gælder det, at engagerer vi os i en kommerciel produktion, så er det ikke primært for at tjene penge, selv om det er udmærket, hvis vi kan. Men vores mål er egentlig at blive af med de penge, som står til vores disposition, og lave gode film. Alligevel kan det i praksis godt gå lige omvendt. Vi laver en dårlig film, der giver en pokkers masse penge, samtidig med at en producent laver en god, som bliver en økonomisk fiasko; det ved man aldrig på forhånd. Men tilbage bliver det vigtigste: pluralismen. Vi skal have mange forskellige beslutningsprocesser og helst efter forskellige personlige temperamenter.

– *Hvilken linje lægger instituttet, når det producerer? Man kunne tænke sig, at det koncentrerer sig om manuskripter, som andre producenter ikke har turdet binde an med. Eller at man koncentrerer sig om debutanter, der har svært ved at få lavet film nr. 2.*

– Det første er det officielle princip. Men i praksis bliver resultatet ikke, at man kun skal tage sig af ting, som andre ikke vil have. Det ville være som at arbejde med en arm bundet på ryggen.

Ellers har jeg svært ved at svare på spørgsmålet. Vi har faktisk ingen produktionspolitik. Det er så uheort vanskeligt at have en politik i forbindelse med filmproduktion. Lavede vi f. eks. to tusind film om året, kunne man sikkert opstille en statistik, som ville sige noget, men vi producerer så få film og hvert projekt er så stort og forskelligt fra andre! Jeg prøvede på et tidspunkt at finde en fællesnævner, prøvede også at finde den hos mig selv, men det er ikke lykkedes hidtil. Vi tager stilling til hvert projekt, som var vi nyfødte børn.

– *Hvem tager stilling, styrelsen?*

– Nej, nej.

– *Dem personligt?*

– Ja, jeg træffer den endelige beslutning. Det er en stor fejl ved det danske system, at det er et styrelssystem. For at være producent er et arbejde. At tage stilling til en produktion er ikke et spørgsmål om et demokratisk ja eller nej. Der findes ikke blot disse

to alternativer, men tusind andre, og dem kan en komité ikke tage stilling til.

– *Det må være meget vanskeligt i en og samme person at forene de to gøremål: at være producent og virke som inspirator for hele filmbranchen?*

– Slet ikke. Stimuleringen af branchen sker nærmest på en automatisk og – skal vi sige – upersonlig måde. Vores jury diskuterer ikke, men stemmer blot om kvalitetsbidragene og jeg stemmer selvfølgelig ikke på vores egne produktioner.

– *Arbejder juryen uden forhandling?*

– Helt og aldeles. Det er en skriftlig afstemning, der foregår anonymt, så årets produktion afvikles på ti minutter.

– *Er det styrelsen, som vælger juryen?*

– Ja.

– *De syv jurymedlemmer, hvor længe er de valgt for?*

– Tre år. I øvrigt er jeg indstillet på at få udvidet juryen til 9 medlemmer. Det vil betyde, at en enkelts vanvid ikke får så stor effekt.

– *Er det tilfældigt, at Sveriges to mest venstreorienterede kritikere, Carl-Henrik Svenstedt og Jan Aghed, sidder i juryen?*

– Svenstedt har jo skiftet synspunkter og ideologi cirka hvert halve år. Nu er han maoist. Før var han psykedeliker, og før det en velkæmmet konservativ præstesøn. Og det er selvfølgelig et problem, at vi ikke rigtig kan følge med i denne hurtige udvikling. Endelig har juryen altid været domineret af venstreorienterede. Filmen er det.

– *Hvor placerer De Dem selv politisk?*

– Jeg er socialdemokrat. Men også kommunist, konservativ og liberal. Jeg er altting. Det er I også. Jeg er ikke identisk med 2–3 millioner andre, der også er socialdemokrater. Som det er umuligt for mig at tale om gennemsnit af min opfattelse af jordsocialisering, hvor jeg står langt til venstre, og af banksocialisering, hvor jeg står langt til højre. Og så addere banken med jorden og dividere med to og sige at skotøjsindustrien skal halvsocialiseres – det går ikke.

– *De sagde, at man skulle være som et nyfødt barn, når man producerer film. Mange selskaber føler en slags forpligtelse over for et mindre antal instruktører, en vis stald af folk. Vil det være muligt for instituttet at følge samme kurs?*

– Jeg tror ikke, det er heldigt, at instituttet indgår »ægteskab« med visse instruktører. Der er en stor fare for, at det bliver et vaneægteskab. Jeg tror, der skal være luft og cirkulation.

– *De har efterlyst kreative producenter. Er De selv sådan en?*

– Lad mig give et eksempel på vigtigheden af kreativ indsats fra producenten. Vi havde lovet Sandrews at være med på en bestemt film, men så kom manuskriptet, og jeg syntes det var forbandet dårligt. Instruktøren var imidlertid sikker på, at det var netop den film, han ville lave. Nogle dage senere spiste jeg frokost med Sandrews direktør, Göran Lindgren, og fortalte ham min mening, men understregede, at vi havde lovet at være med og stod ved løftet. Selv om Lindgren aldrig vurderer pr. manuskript, men kun personen (og den pågældende instruktør var en, han troede på), så fortalte han mig et par timer efter, at han havde sagt nej.

Fire uger senere kom instruktøren med et helt andet manuskript, og vi sagde begge ja.

Pointen i historien er, at instruktøren indrømmede, at det andet manuskript var langt bedre end det første. Altså et konkret eksempel på, hvordan modstand og kritik fra producenten fører til en bedre film. Modstanden tvinger kunstneren til at forsvare sig og argumentere for sit standpunkt. Og mens han leder efter argumenter, ændres hans standpunkt og nuanceres.

For mit eget vedkommende så har jeg for det første ikke tid til at gå så engageret ind på hvert projekt. For det andet – og nok så vigtigt – har jeg ikke evnen. Jeg er ganske dygtig til at argumentere. Fejlen ved mig i denne sammenhæng er, at jeg overtaler kunstneren til at lave noget andet, end han egentlig selv vil. Men han falder for min argumentation. Det er ikke den kreative producents opgave at blive instruktør, derimod at stimulere kunstnerens kreativitet. Mine evner til at debattere dræber den.

– *Hvordan ser De på Filmcentrum?*

– Der har jo været en kæmpe-, nærmest psykedelisk debat omkring Filmcentrum. De har tre grundlæggende ideer, som jeg synes er gode. Først og fremmest er det et samlingspunkt for unge filmfolk. For det andet har de en distributionsidé, som går ud på at sende filmens skabere ud sammen med filmen for at møde publikum. De mener, det er godt for publikum at se genierne. Jeg ser det omvendt, for jeg kender filmene! Det er i alt fald godt for disse filmfolk at møde publikum.

– *Og den tredje grund?*

– Den har jeg glemt. Jeg er ikke sikker på, der findes nogen.

Jo, det er i princippet også udmærket, at man prøver at finde nye distributionsformer. Men jeg synes, det er absurd, at disse mennesker ikke vil have kvalitetskriterier for, hvad de distribuerer. Man har hævdet fra Filmcentrums side, at jeg vil påtvinge dem Filminstitutets, mine egne, »the establishments« kriterier. Det er helt misforstået. Jeg mener blot, at når en organisation henvender sig til et publikum med film, så har organisationen et ansvar. Publikum må have mulighed for at tage stilling til hvilke film, det bestiller. Der må altså være et eller andet vurderingssystem. Vil de ikke have det, så kan man også tænke sig, at Filmcentrum kunne gå hen og blive en yderst indbringende distributør af pornofilm. Ikke at jeg er imod pornofilm, men man har søgt instituttet om støtte, og jeg er ikke sikker på, det er forsvarligt at bruge offentlige midler til det.

Der er også en anden absurditet. Flertallet i Filmcentrum opfatter filmen som et middel i den politiske kamp. Det kan være en rimelig indstilling, men det er blot ikke Filminstitutets.

– *Det er kun en meget lille procentdel af Filmcentrums film, der er politiske.*

– Ja, men samtidig er det i styrelsen den mest dominerende holdning. Det er karakteristisk for dens yderliggående holdning, at de fornylig smed deres formand ud. Han er formand i et ungdomsforbund, der står til venstre for kommunisterne, altså mere eller mindre halvprofessionel. Styrelsen ligger således til venstre for ham, der ligger til venstre for de kommunistiske partier ...

Ph. L. & Fl. B.

Filminstitutets adresse er:
Svenska Filminstitutet, Kungsgatan 48,
Box 1327, 111 83 Stockholm.